

~~અસ્વીકરણઃ સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.~~

અસ્વીકરણઃ સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત વડી અદાલતમાં અમદાવાદ ખાતે

કર અપીલ ક્રમાંક ૧૨૦/સન-૨૦૦૪

સાથે

કર અપીલ ક્રમાંક ૧૨૧-સન/૨૦૦૪

થી

કર અપીલ ક્રમાંક ૧૨૫/ સન ૨૦૦૪

સાથે

કર અપીલ ક્રમાંક ૧૦૩૬ સન ૨૦૦૬

થી-

કર અપીલ ક્રમાંક ૧૦૩૮/૨૦૦૬

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયમુર્તિશ્રી ાધીશ એમ.આર. શાહ એસડી/

અને

માનનીય શ્રી ન્યાયમુર્તિશ્રી એસ.એચ. વોરા એસડી/

=====

૧.	શું સ્થાનિક અખબારોના અહેવાલલેખકોને આ ચુકાદો જોવા દેવા યોગ્ય ગણાશે ?	હા
૨.	રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવાનું કે નહીં ?	હા
૩.	લોર્ડશીપ્સ ચુકાદાની ફેર નકલ જોવું ઇચ્છે છે કે કેમ ?	ના
૪.	શું આ મામલામાં ભારતના બંધારણ, ૧૯૫૦ ની વ્યાખ્યા અંગે કાયદાનો કોઈ મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્ન સંકળાયેલો છે અથવા તેના હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ આદેશ સંકળાયેલો છે?	ના

=====

સી.આઈ.ટી.....અપીલકર્તા(ઓ)

-વિરુદ્ધ

રાજત લીક્વિંગ એન્ડ ફાઇનાન્સ લિ.પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

હાજરીઉપસ્થિત રહ્યા:

શ્રી પ્રણવ જી. દેસાઈ, વકીલ અપીલકર્તા(ઓ) ક્રમાંક ૧ માટે શ્રીમતી સ્વાતિ સોપારકર,
વકીલ પ્રતિવાદી(ઓ) ક્રમાંક ૧ માટે

=====

કોરમ: માનનીય શ્રી ન્યાયાધીશ ન્યાયમુર્તિશ્રી એમ.આર. શાહ

અને

માનનીય શ્રી ન્યાયાધીશ ન્યાયમુર્તિશ્રી એસ.એચ. વોરા

તારીખ : ૧૭/૦૩/૨૦૧૫

૧.૦. કારણ કે આ અપીલોના આ સમૂહમાં કાયદા અને તથ્યોના સામાન્ય પ્રશ્નો ઉદ્ભવે છે, તેથી તેમનો નિકાલ આ સામાન્ય ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા કરવામાં આવે છે.

૨.૦. રાજકોટસ્થિત મે. રાજત લીઝિંગ એન્ડ ફાઇનાન્સ લિમિટેડના મામલામાં કર અપીલ ક્રમાંક ૧૨૦ ઓફ ૨૦૦૪ થી ૧૨૫ ઓફ ૨૦૦૪ માં નીચેના મહત્વના કાનૂની પ્રશ્નો ઉદ્ભવે છે.

“(એ). કાયદા મુજબ અને હકીકતોના આધારે, શું આઈ.ટી.એ.ટી.એ એવો ઠરાવ કરવામાં યોગ્યતા દાખવી છે કે અસેસી કંપની વ્યાજ કર અધિનિયમ, ૧૯૭૪ની જોગવાઈઓ અનુસાર અને ખાસ કરીને વ્યાજ કર અધિનિયમ, ૧૯૭૪ની કલમ ૨(પબી) અનુસાર નાણાકીય કંપની નથી ?

(બી). કાયદા અને હકીકતોમાં, શું આઈ.ટી.એ.ટી.એ એવો નિષ્કર્ષ કાઢવામાં યોગ્ય છે કે આકારણીગ્રસ્ત કંપની વ્યાજ કર અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) ના ઉપખંડો (૧) થી (૫) માં ઉલ્લેખિત વ્યવસાયના બે અથવા વધુ વર્ગો માત્ર, અથવા લગભગ માત્ર, ચલાવતી નથી ?”

૨.૧. રાજકોટ સ્થિત એમ/એસ. રજત ફાઇનાન્સ લિમિટેડના મામલે કર અપીલ નં. ૨૦૦૬ ના ૧૦૩૬ થી ૨૦૦૬ ના ૧૦૩૮ માં કાયદાના નીચેના મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્નો ઉદ્ભવે છે.

શું અપીલીય ન્યાયાધિકરણ કાયદા મુજબ અને તથ્યોના આધારે, હાયર પર્યેઝ ચાર્જસ વ્યાજ કર અધિનિયમ, ૧૯૭૪ ના પરિઘમાં આવતા નથી એમ માનતા, સી.આઈ.ટી.(એ) દ્વારા પસાર કરાયેલ તે ચાર્જસને કાઢી નાંખવાના આદેશની પુષ્ટિ કરવામાં સાચું છે ?

૩.૦. આરંભે જ નોંધવું આવશ્યક છે કે વ્યાજ કર અધિનિયમ, ૧૯૭૪ (આગળ “અધિનિયમ” તરીકે ઉલ્લેખિત) ની કલમ ૨(પબી) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત “વિત્ત

કંપની” તરીકે અસેસી કંપની નથી અને પરિણામે અધિનિયમની કલમ ૨(પએ) માં કલ્પિત “જમા સંસ્થા” પણ નથી, તેમ ઠરાવીને કર અપીલ ક્રમાંક ૧૦૩૬/૨૦૦૬ થી ૧૦૩૮/૨૦૦૬ નો નિર્ણય કરતાં, વિદ્વાન અધિકરણે કર અપીલ ક્રમાંક ૧૨૦/૨૦૦૪ થી ૧૨૫/૨૦૦૪ ના વિષયવસ્તુરૂપ નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે.

અતએવ, કર અપીલ ક્રમાંક ૧૨૦ સન ૨૦૦૪ ને મુખ્ય બાબત તરીકે ગણવામાં આવે અને હાલની અપીલોનો નિર્ણય કરતી વખતે સુવિધા માટે કર અપીલ ક્રમાંક ૧૨૦ સન ૨૦૦૪ ના તથ્યો વર્ણવવામાં આવે છે અને તેનું વિચારણ કરવામાં આવે છે.

૩.૧. કે કરદાતા રજત લીઝિંગ એન્ડ ફાઇનાન્સ લિમિટેડ આરબીઆઈ પાસે નોન બેન્કિંગ ફાઇનાન્સ કંપની તરીકે નોંધાયેલ હતી અને તેણે હાયર પરચેઝ કરાર કર્યા હતા તથા લોન આપતી હતી.

૩.૩. કારણ કે આકારણીધારકે આકારણી વર્ષ ૧૯૯૨૯૩ થી ૧૯૯૭૯૮ સુધી કરપાત્ર વ્યાજનું કોઈ વળતરપત્ર રજૂ કર્યું નહોતું અને તેથી વ્યાજ કર અધિનિયમ (આગળ “અધિનિયમ” તરીકે ઉલ્લેખિત) ની કલમ ૧૦(એ) હેઠળની નોટિસ આકારણીધારકને પ.પ.૧૯૯૮ ના રોજ જારી કરવામાં આવી હતી, જે આકારણીધારકને નિયમિત રીતે તામિલ કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત નોટિસના પ્રતિસાદરૂપે આકારણીધારકે વ્યાજ કરનું કોઈ વળતરપત્ર રજૂ કર્યું નહોતું. ત્યારબાદ ફરી એક વધુ નોટિસ ૦૮.૦૯.૧૯૯૯ ના રોજ જારી કરવામાં આવી અને આકારણીધારકને તામિલ કરવામાં આવી, જેમાં આકારણીધારકને ૨૦.૦૭.૧૯૯૯ ના રોજ હાજર રહેવા તથા વ્યાજ કરનું વળતરપત્ર રજૂ કરવા કહેવામાં આવ્યું હતું. છતાં પણ આકારણીધારકે કરપાત્ર વ્યાજનું કોઈ વળતરપત્ર રજૂ કર્યું નહોતું. આકારણીધારકની તરફેથી ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ આકારણી અધિકારી સમક્ષ હાજર રહ્યા હતા અને લેખિત રજૂઆતો કરી હતી. આકારણીધારકની તરફેથી એવો મામલો રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો કે અધિનિયમની કલમ ૨(પએ) ના અર્થમાં આકારણીધારક “ઋણ સંસ્થા” નથી.

વધુમાં એ પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે આકારણીધારકનો મુખ્ય વ્યવસાય નાણાંકીય પ્રવૃત્તિમાં નથી અને તેથી અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) ના અર્થમાં પણ આકારણીધારક “નાણાંકીય કંપની” નથી. તેથી આકારણીધારકની તરફથી એવો મામલો રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો કે આકારણીધારક વ્યાજ કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર નથી અને તેથી કાર્યવાહી પડતી મૂકવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી.

૩.૪. કે, આકારણીની કાર્યવાહી દરમિયાન, આકારણીધારકને તેની મુખ્ય વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિનું નિર્ધારણ કરવા તથા આકારણીધારક નાણાકીય કંપની છે કે નહીં તે વિચારવા માટે હાયર પરચેઝ વ્યવહારો, લીઝ વ્યવહારો, લીઝ ભાડા આવક અને વ્યાજ આવકની વિગતો આપવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી. આકારણીધારકને તા. ૨૬.૭.૧૯૯૯ના પત્ર દ્વારા એ પણ જાણ કરવામાં આવી હતી કે એસોસિયેશનના મેમ્બરેન્ડમ મુજબ નાણાકીય વ્યવસાય મુખ્ય વ્યવસાય હતો. તેથી, ઉપરોક્ત મુદ્દા અંગે, તેનો મુખ્ય વ્યવસાય શું છે તે બાબતે રજૂઆત કરવા તથા તેની લીઝ આવક, હાયર પરચેઝ આવક અને વ્યાજ આવકની વિગતો, સાથે ડ્રાફ્ટ લીઝ કરારની નકલ વગેરે આપવા માટે આકારણીધારકને વિનંતી કરવામાં આવી હતી. આકારણીધારકે જરૂરી વિગતો તા. ૧૦.૦૮.૧૯૯૯ના રોજ અને ત્યારબાદ રજૂ કરી હતી.

૩.૫. કે રજૂ કરાયેલ વિગતોમાંથી આકલન અધિકારીએ નિરીક્ષણ કરીને નિષ્કર્ષ કાઢ્યો કે આકલનાધીનનું મુખ્ય વ્યવસાય નાણાકીય સહાય ઉપલબ્ધ કરાવવાનું, ધિરાણ આપવાનું વગેરે છે. આકલન અધિકારીએ નોંધ્યું કે આકલનાધીને તા. ૨૦.૦૭.૧૯૯૯ના રોજ રજૂ કર્યા મુજબ તેની મુખ્ય આવક ત્રણ મથકોથી છે.... (એ) લીઝ ભાડું, (બી) હાયર પરચેઝ ઉપરના નાણાકીય શુલ્ક અને (સી) ધિરાણ ઉપરનું વ્યાજ. આકલન અધિકારીએ નિરીક્ષણ કર્યું કે ધિરાણ ઉપર વ્યાજ કમાવવાનો વ્યવસાય સ્પષ્ટપણે આકલનાધીને નાણાકીય કંપની બનાવે છે; હાયર પરચેઝ ઉપર નાણાકીય શુલ્ક કમાવવાથી પણ અધિનિયમના અર્થમાં આકલનાધી નાણાકીય કંપની બને છે. લીઝ ભાડાં અંગે, આકલન અધિકારીએ નિરીક્ષણ કર્યું કે ભલે એમ માનવામાં આવે કે લીઝિંગનો વ્યવસાય નાણાકીય વ્યવસાય નથી, તો પણ આકલનાધી જે પ્રમાણમાં વ્યવસાય કરે છે અને જે હેતુની અનુસૂતિમાં તે વ્યવસાય ચલાવવામાં આવે છે, તેના આધારે તે વ્યાજ કર

માટે હજી પણ જવાબદાર રહેશે. તેથી, હકીકતોના આધારે એવું જાણવા મળ્યું કે હેતુ સ્પષ્ટપણે નાણાકીય, હાયર પરચેઝ અને લીઝ વ્યવસાયનો છે અને તેથી આકલનાધી વ્યાજ કર અધિનિયમના અર્થમાં નિઃસંદેહ નાણાકીય કંપની છે. તેથી, આકલન અધિકારીએ વિવિધ વર્ષો માટે વ્યાજ અધિનિયમ હેઠળ નીચે મુજબ વ્યાજ કર આદાય કર્યો: “ઉપરોક્ત ટિપ્પણીઓ સાથે, વિવિધ વર્ષો માટે કરપાત્ર વ્યાજની ગણતરી નીચે મુજબ કરવામાં આવે છે: (હાયર પરચેઝ આવક: વ્યાજ આવક: પરિચ્છેદ ૭ મુજબ લીઝ ભાડાના ૧/૬) કલમ ૧૨(૧), કલમ ૧૨એ અને ૧૨બી હેઠળ વ્યાજ આદાય કરો. કલમ ૧૩ હેઠળ દંડની કાર્યવાહી શરૂ કરો. તમામ વર્ષો માટે માંગણી નોટિસ, ચલણ અને દંડ નોટિસો જારી કરો.”

૧૯૯૨૯૩ તે પર વસૂલપાત્ર વ્યાજ પર ૩% વ્યાજ કર	૬૯,૫૫,૯૪૬ /	૨,૦૮,૬૭૮ /
૧૯૯૩૯૪ તે પર લાગુ પડતા વ્યાજ પર ૩% વ્યાજકર	૬૮,૩૮,૯૯૮ /	૨,૦૫,૧૬૯ /
૧૯૯૪૯૫ તેના પર આકારણીયોગ્ય વ્યાજ પર ૩% વ્યાજ કર	૬૦,૧૨,૦૮૮ /	૧,૮૦,૩૬૨ /
૧૯૯૫૯૬ તે પર વ્યાજલાયક વ્યાજ પર ૩% વ્યાજકર	૫૭,૩૬,૪૯૩ /	૧,૭૨,૦૯૪ / -
૧૯૯૬૯૭ તેના પર લગાડવાપાત્ર વ્યાજ ૩% વ્યાજ કર	૯૧,૩૬,૮૮૦ /	૨,૭૪,૧૦૬ /
૧૯૯૭૯૮ તેના પર કરપાત્ર વ્યાજ પર ૩% વ્યાજકર	૧,૫૦,૫૭,૮૮૨ /	૪,૫૧,૭૩૬ /

૩.૬. વ્યાજ અધિનિયમના અર્થમાં આકારણીધારકને “વિત્ત કંપની” તરીકે માનીને અને પરિણામે વ્યાજ કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર ગણાવી વ્યાજ અધિનિયમ હેઠળ વ્યાજ કર લાદવામાં આવ્યો હોય તેવા, એ.ઓ.-આયકર સંયુક્ત આયુક્ત, વિશેષ શ્રેણી-૧, રાજકોટ દ્વારા આકારણી વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩

થી ૧૯૯૭-૯૮ માટે તા. ૧૩.૧૨.૧૯૯૯ના રોજ પસાર કરાયેલા સંયુક્ત આદેશથી પીડિત અને અસંતોષ અનુભવી, આકારણીધારકે વિદ્વાન સી.આઈ.ટી. (એ) સમક્ષ અપીલો દાખલ કરી હતી અને વિદ્વાન સી.આઈ.ટી.(એ) એ ઉક્ત અપીલો નામંજૂર કરી હતી.

૩.૭. અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) ના અર્થમાં આકારણીધારક કંપનીને “નાણાકીય કંપની” ગણાવીને આદેશ કર્તા અધિકારીએ પસાર કરેલા આદેશની પુષ્ટિ કરતા વિદ્વાન સી.આઈ.ટી.(એ) દ્વારા પસાર કરાયેલા સંબંધિત આદેશોથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈ, આકારણીધારકે વ્યાજ અધિનિયમ હેઠળ વ્યાજ કર ચૂકવવા અંગે વિદ્વાન આવકવેરા અપીલ અધિમંડળ, રાજકોટ ખંડપીઠ સમક્ષ વ્યાજ કર અપીલ ક્રમાંક ૧ થી ૬/આરજેટી/૨૦૦૩ તરીકે અપીલો દાખલ કરી હતી અને આવિધાતિત સામાન્ય ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા વિદ્વાન અધિમંડળે એવી નોંધ કરીને ઉક્ત અપીલો મંજૂર કરી છે કે આકારણીધારક કંપની અધિનિયમ હેઠળ વ્યાખ્યાયિત “ધિરાણ સંસ્થા” નથી અને તેથી, વ્યાજ કર અધિનિયમ, ૧૯૭૪ હેઠળ આકારણીધારક કંપની વ્યાજ કરના વ્યાપમાંથી બહાર રહેશે.

૩.૮. વિવાદિત સામાન્ય ચુકાદા અને આદેશ, જે વિદ્વાન ઇનકમ ટેક્સ અપીલીય ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેનાથી પોતાને વ્યથિત અને અસંતોષગ્રસ્ત માનીને, આવકવેરા વિભાગે ઉપર પુનરુત્પન્ન કરવામાં આવેલા મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્નના વિચારાર્થે વર્તમાન કર અપીલો દાખલ કરી છે.

૪.૦. રેવન્યુ તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી પ્રણવ જી. દેસાઈએ જોરશોરથી રજૂઆત કરી છે કે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલએ અસેસી દ્વારા કરવામાં આવેલા વ્યવહારોના સાચા સ્વરૂપ અને પ્રકૃતિનો યોગ્ય રીતે વિચાર ન કરીને કાયદામાં તેમજ તથ્યોમાં મૂળભૂત ભૂલ કરી છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલએ વ્યાજ કર અધિનિયમ, ૧૯૭૪ ની કલમ ૨(પબી) અનુસાર અસેસી કંપની “વિત્તીય કંપની” નથી અને તેથી, વ્યાજ કર અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ વસૂલપાત્ર, અસેસીને પ્રાપ્ત થયેલ વ્યાજની રકમ પર વ્યાજ કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર નથી, એમ ઠરાવીને મૂળભૂત ભૂલ કરી છે.

૪.૧. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે વ્યાજ કર અધિનિયમની જોગવાઈ મુજબ અસેસી “નાણાકીય સંસ્થા” / “કંપની” નથી એમ ઠરાવતાં, વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલએ અસેસી દ્વારા કરવામાં આવેલા વ્યવહારોને ખોટી રીતે વાંચ્યા અને ખોટી રીતે અર્થઘટન કર્યું છે અને વ્યવહારોના તત્ત્વ કરતાં તેમના સ્વરૂપને ગેરરીતે વધુ મહત્ત્વ આપ્યું છે.

૪.૨. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આકારણીધારકે કરેલા વ્યવહારો / કરારોના યથાર્થ અર્થઘટન પરથી, વિદ્વાન ન્યાયાધિકરણએ એવું ઠરાવવું જોઈએ હતું કે આકારણીધારકે કરેલા વ્યવહારો / કરારો સારતત્ત્વમાં નાણાકીય કરાર છે અને ભાડે આપવાના / કાર્યકારી કરાર નથી.

૪.૩. આવક વિભાગ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેસાઈ દ્વારા વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા સી.બી.ડી.ટી. પરિપત્ર ક્રમાંક ૭૩૮ અને ૭૬૦ નો વિચાર ન કરીને મહત્ત્વપૂર્ણ ભૂલ કરવામાં આવી છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે ૧૩.૧.૧૯૯૮ના પરિપત્ર ક્રમાંક ૭૬૦ માં, સી.બી.ડી.ટી.એ એ નક્કી કરવા માટે સ્પષ્ટ માપદંડો આપ્યા છે કે વ્યવહાર વાસ્તવિક ભાડે-ખરીદીનો વ્યવહાર છે કે ભાડે-ખરીદીના સ્વરૂપમાં નાણાકીય વ્યવહાર છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત પરિપત્રમાં વિશેષરૂપે એવો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે કે “જો વ્યવહારો તત્ત્વરૂપે નાણાકીય વ્યવહારના સ્વભાવના હોય, તો ભાડા શુલ્કને વ્યાજ ગણવું જોઈએ અને તેના પર વ્યાજ કર અધિનિયમ લાગુ પડશે.”

૪.૪. વધુમાં એવો અહેવાલ કરવામાં આવે છે કે અન્યથા પણ માનનીય ટ્રિબ્યુનલે આકારણીગ્રાહકના એસોસિએશનના મેમોરેન્ડમ અને આર્ટિકલ્સ તથા આકારણીગ્રાહકના મુખ્ય વ્યવસાયનો વિચાર કર્યો નથી. એવો અહેવાલ કરવામાં આવે છે કે માનનીય ટ્રિબ્યુનલે “મુખ્ય વ્યવસાય” આકારણીગ્રાહકનો લીઝનો છે કે નહીં, જેથી તેને “ઋણ સંસ્થા” ના વ્યાપમાં લાવી શકાય અને વ્યાજ કર વસૂલપાત્ર “વિત્તીય કંપની” તરીકે ગણાવી શકાય, તે બાબતનો સર્વથા વિચાર કર્યો નથી. એવો અહેવાલ કરવામાં આવે છે કે આકારણીગ્રાહકની આવક અને એસોસિએશનના મેમોરેન્ડમ તથા આર્ટિકલ્સને ધ્યાનમાં લેતા,

આકારણીગ્રાહકનો “મુખ્ય” વ્યવસાય વિત્ત હોવો કહેવાય અને તેથી તે ઋણ સંસ્થા / વિત્તીય કંપની છે અને તેથી વ્યાજ કર માટે જવાબદાર છે.

જ.પ. વધુમાં, એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે માનનીય ન્યાયાધિકરણે નકારાત્મક કસોટી લાગુ પાડવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂલ કરી છે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) ની ઉપકલમ (૧) થી (૫) માં ઉલ્લેખિત “મુખ્ય વ્યવસાય” શું બને છે તે વિચારતાં, માનનીય ન્યાયાધિકરણે એનું મૂલવણ જોઈએ હતું કે તે દરેક મામલાના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ પર નિર્ભર રહેશે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે કોઈ વિશિષ્ટ વ્યવસાયમાંથી થતી આવક એકમાત્ર માપદંડ નથી અને કરદાતાનો ભૂતકાળનો ઇતિહાસ; કરદાતાનો વર્તમાન વ્યવસાય; આવકનું વિભાજન; સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન થયેલી કમાણી પણ સંબંધિત ગણાશે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે કરદાતા “વિત્ત કંપની” છે કે નહીં, તે નકારાત્મક કસોટી લાગુ કરીને નક્કી કરવાનું છે, એટલે કે, શું તે પોતાનો મુખ્ય વ્યવસાય કલમ ૨(પબી) ની ઉપકલમ (૧) થી (૫) માંથી કોઈ એકમાં ચલાવે છે કે કલમ ૨(પએ) માં સમજાયેલ વ્યવસાય ચલાવે છે, અથવા તો અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) ની ઉપકલમ (૬) મુજબ અગાઉની ઉપકલમોમાં ઉલ્લેખિત કોઈ પણ બે અથવા વધુ વ્યવસાયો અનન્ય રીતે અથવા લગભગ અનન્ય રીતે ચલાવે છે.

જ.ડ. રજૂ કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન મામલામાં માનનીય ન્યાયાધિકરણે માત્ર લીઝ ભાડામાંથી ઉપજતી આવકના આધારે આસેસી કંપનીને “નાણાકીય કંપની” નથી એવી રીતે ઠરાવ્યું છે. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે માનનીય ન્યાયાધિકરણે ઉપરોક્ત દૃષ્ટિકોણથી, અર્થે કે આસેસીનો “મુખ્ય વ્યવસાય” “વિત્ત” અથવા “લીઝ” કહી શકાય કે નહીં, તે પ્રશ્નનું અવલોકન કર્યું નથી. આવક વિભાગ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી દેસાઈએ (૨૦૦૫) ૧૨૬ કોમ. કેસેસ ૩૩૨ માં અહેવાલિત આસિયા બ્રાઉન બોવેરી લિમિટેડ વિ. ઇન્ડસ્ટ્રિયલ ફાઇનાન્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા ના મામલામાં સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય નિર્ણય પર આધાર મૂક્યો છે.

૪.૭. ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતાં, વર્તમાન કર અપીલ મંજૂર કરવા અને ઉઠાવવામાં આવેલા કાનૂની પ્રશ્નોના હકારાત્મક ઉત્તર આપી આવકવેરા ખાતાના પક્ષમાં નિર્ણય આપવા વિનંતી કરવામાં આવે છે.

૪.૮. વૈકલ્પિક રીતે એવી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે બાબતને આકારણી અધિકારી સમક્ષ પરત મોકલવામાં આવે જેથી કરદાતા દ્વારા કરવામાં આવેલ વ્યવહારો નાણાકીય વ્યવહારો છે કે લીઝ / સંચાલન કરાર છે તે પ્રશ્નનું નવી રીતે વિચારણા કરવામાં આવે અને વ્યાજ કર અધિનિયમની જોગવાઈઓ મુજબ, વિશેષ કરીને વ્યાજ કર અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) મુજબ, કરદાતાનો “મુખ્ય વ્યવસાય” ધ્યાને લઈ, કરદાતાને નાણાકીય કંપની કહી શકાય કે નહીં તે બાબતનું પણ વિચારણા કરવામાં આવે.

૫.૦. આ બધી અપીલોનો અસેસી તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી બી.એસ. સોપારકર દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે, કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓમાં, અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) ના અર્થમાં અસેસી કંપનીને “વિત્તીય કંપની” ન ગણવામાં અને તે કારણે લીઝ ભાડા પર વ્યાજ કર ચુકવવા માટે જવાબદાર ન ઠેરવવામાં, વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી નથી.

૫.૧. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલએ લીઝ ભાડામાંથી આવકના ટકાવારીનો વિચાર કર્યો છે અને તેથી જ યોગ્ય રીતે આકારણીપાત્ર કંપનીને “નાણાકીય કંપની” / સંસ્થા નથી એવું ઠરાવ્યું છે અને તેથી ઇન્ટરેસ્ટ ટેક્સ એક્ટ હેઠળ વસૂલપાત્ર વ્યાજકર ચૂકવવા માટે તે જવાબદાર નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલએ આકારણીપાત્ર દ્વારા કરવામાં આવેલા વ્યવહારો / કરારોને યોગ્ય રીતે લીઝ / હાયર પરચેઝ કરારો તરીકે ગણ્યા છે અને નાણાકીય કરારો તરીકે નહીં.

૫.૨. તેમ છતાં, આકારણીધારક તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલ શ્રી સોપારકર આ બાબતનો વિવાદ કરી શકતા નથી કે હકીકતમાં વિદ્વાન ન્યાયાધિકરણે આ પ્રશ્ન / મુદ્દાને અન્ય દૃષ્ટિકોણથી, એટલે કે આકારણીધારકનો “મુખ્ય વ્યવસાય”

કચો ગણવો અને આકારણીધારકના “મુખ્ય વ્યવસાય”ને ધ્યાનમાં લેતાં, શું અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) મુજબ આકારણીધારકને “વિત્તીય સંસ્થા” કહી શકાય કે નહીં, તે રીતે વિચારેલ નથી. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જો આ અદાલત આ બાબતોને નવી સિરેથી તપાસ માટે આકારણી અધિકારી સમક્ષ પરત મોકલવા પ્રવૃત્ત થાય, તો તે સ્થિતિમાં આકારણીધારકના આ દાવાને સમર્થન આપતાં કે અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) મુજબ આકારણીધારકને “વિત્ત કંપની” કહી શકાય નહીં અને તેથી તે વ્યાજ કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર નથી, અને / અથવા આકારણીધારકે કરેલા વ્યવહારો વિત્તીય કરાર છે કે કામગીરીસંબંધી કરાર છે, તે અંગે આકારણીધારકને ઉપલબ્ધ હોઈ શકે તેવા તમામ બચાવ / દલીલો ખુલ્લી રાખવામાં આવે.

૬.૦. સંબંધિત પક્ષકારોના માનનીય વકીલોને વિસ્તૃત રીતે સાંભળવામાં આવ્યા. આ તમામ અપીલોમાં ઉદ્ભવતો સંક્ષિપ્ત પરંતુ રસપ્રદ કાયદાકીય અને તથ્યાત્મક પ્રશ્ન એ છે કે શું આસેસી કંપનીને વ્યાજ કર અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર અને વિશેષ કરીને વ્યાજ કર અધિનિયમ, ૧૯૭૪ ની કલમ ૨(પબી) મુજબ “વિત્તીય કંપની” કહી શકાય કે નહીં? ઉપરોક્ત મુદ્દા / પ્રશ્નના વિચાર દરમ્યાન ઉદ્ભવતો અનુસંગિક પ્રશ્ન એ પણ રહેશે કે શું આસેસી કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલા કરારો / વ્યવહારોને “વિત્તીય લીઝ અથવા સંચાલન લીઝ” કહી શકાય અને તે આધારે જો એવું ધારવામાં આવે કે આસેસી કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલ વ્યવહાર વિત્તીય લીઝ છે, તો તે સ્થિતિમાં આસેસી વ્યાજ કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર ગણાશે કે નહીં?

૭.૦. આ તમામ કેસોમાં, માનનીય આઈટીએટી એ એવો નિર્ધાર કર્યો હતો કે આસેસી કંપની ઇન્ટરેસ્ટ ટેક્સ અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) મુજબ “નાણાકીય કંપની” નથી અને તેથી, ભાડે આપવાના ભાડા પરના ઇન્ટરેસ્ટ ટેક્સ હેઠળ કોઈપણ કર ચૂકવવા માટે જવાબદાર નથી. તેથી, વર્તમાન અપીલો મહેસૂલ વિભાગ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે.

૮.૦. ઉપર ઉદ્ભવેલા વિવાદાસ્પદ પ્રશ્નમાં પ્રવેશતા પહેલાં, અધિનિયમની સંબંધિત જોગવાઈઓ પર નજર કરવી યોગ્ય રહેશે. વ્યાજ કર અધિનિયમની

કલમ ૪(૨) આકારણી લાદતી કલમ છે, જે નીચે મુજબ વાંચાય છે: “કલમ ૪(૨): ઉપકલમ (૧) માં સમાવાયેલ કોઈપણ બાબત હોવા છતાં, પરંતુ આ અધિનિયમની અન્ય જોગવાઈઓને આધીન રહીને, ૧ એપ્રિલ ૧૯૯૨ના દિવસથી પ્રારંભ થતા દરેક આકારણી વર્ષ માટે, દરેક ઋણ સંસ્થા પર પૂર્વવર્તી વર્ષના તેના કરપાત્ર વ્યાજ અંગે, આવા કરપાત્ર વ્યાજના ત્રણ ટકા દરે વ્યાજ કર લાદવામાં આવશે.”

આથી, કલમ ૪(૨) માં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે કે વ્યાજ કર દરેક “ઋણ સંસ્થા” દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર છે. “ઋણ સંસ્થા” ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે

નીચે મુજબ કલમ ૨(પએ).

“કલમ ૨(પએ): “ઋણ સંસ્થા” નો અર્થ: (૧) બેન્કિંગ રેગ્યુલેશન અધિનિયમ, ૧૯૪૯ (૧૯૪૯ નો ૧૦) લાગુ પડે તેવી એક બેન્કિંગ કંપની (જેમાં તે અધિનિયમની કલમ ૫૧ માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ બેંક અથવા બેન્કિંગ સંસ્થાનો સમાવેશ થાય છે).

(૨). કંપનીઝ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ (૧૯૫૬ નો ૧) ની કલમ ૪ એ માં વ્યાખ્યાયિત જાહેર નાણાકીય સંસ્થા, (૩). કલમ ૩ અથવા કલમ ૩ એ હેઠળ સ્થાપિત રાજ્ય નાણાકીય નિગમ અથવા રાજ્ય નાણાકીય નિગમો અધિનિયમ, ૧૯૫૧ (૧૯૫૧ નો ૬૩) ની કલમ ૪૬ હેઠળ સૂચિત સંસ્થા અને (૪) કોઈપણ અન્ય નાણાકીય કંપની”.

આ બાબત વિવાદમાં નથી કે આસેસી કંપની બેન્કિંગ કંપની અથવા નાણાકીય સંસ્થા અથવા રાજ્ય નાણાકીય નિગમ નથી.

અતએવ, કરઆંકિત કંપનીને “ઋણ સંસ્થા” તરીકે માત્ર ત્યારે જ ગણાવી શકાય, જ્યારે તે ઉપરોક્ત ઉપખંડ(૪) માં દર્શાવ્યા મુજબ “વિત્ત કંપની” ના વર્ણનમાં આવતી હોય.

“ફાઇનાન્સ કંપની” ની વ્યાખ્યા અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) માં કરવામાં આવી છે, જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

“(પબી) “નાણાકીય કંપની”નો અર્થ કલમ (પએ) ના ઉપખંડ (૧), (૨) અથવા (૩) માં ઉલ્લેખિત કંપની સિવાયની એવી કંપની, જે નીચે મુજબ હોય—

(૧) ભાડે-ખરીદી નાણાકીય કંપની, એટલે કે એવી કંપની, જે પોતાનો મુખ્ય વ્યવસાય તરીકે ભાડે-ખરીદીના વ્યવહારો કરે છે અથવા આવા વ્યવહારોને નાણાકીય સહાય પૂરી પાડે છે;

(૨) એક રોકાણ કંપની, એટલે કે એવી કંપની, જે પોતાનો મુખ્ય વ્યવસાય તરીકે શેરો, સ્ટોક, બોન્ડો, ડિબેન્યરો, ડિબેન્યર સ્ટોક, અથવા સરકાર અથવા સ્થાનિક પ્રાધિકરણ દ્વારા જારી કરાયેલ પ્રતિભૂતિઓ, અથવા તેવા જ સ્વરૂપની અન્ય બજારમાં વેચાણયોગ્ય પ્રતિભૂતિઓનું અધિગ્રહણ કરે છે;

(૩) એક ગૃહવિત્ત કંપની, એટલે કે એવી કંપની, જે પોતાનો મુખ્ય વ્યવસાય તરીકે મકાનોના અધિગ્રહણ અથવા બાંધકામ માટે નાણાકીય સહાય આપવાનો વ્યવસાય કરે છે, જેમાં તે સંબંધે જમીનના અધિગ્રહણ અથવા વિકાસનો પણ સમાવેશ થાય છે;

(૪) ઋણ કંપની, અર્થાત્ એવી કંપની [જે ઉપખંડો (૧) થી (૩) માં ઉલ્લેખિત કંપની ન હોય] જે પોતાનો મુખ્ય વ્યવસાય તરીકે, ઋણો અથવા અગ્રિમો આપીને કે અન્ય રીતે, ધિરાણ પૂરું પાડવાનો વ્યવસાય ચલાવે છે;

(૫) એક પરસ્પર લાભ નાણાકીય કંપની, અર્થાત્ એવી કંપની કે જે પોતાના મુખ્ય વ્યવસાય તરીકે પોતાના સભ્યો પાસેથી જમા સ્વીકારવાનો વ્યવસાય ચલાવે છે અને જેને કેન્દ્રીય સરકાર દ્વારા કંપનીઓ અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૬૨૦એ હેઠળ (૧૯૫૬ નું ૧) નિધિ અથવા પરસ્પર લાભ સંસ્થા હોવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું હોય;

(વ) અવશેષ સ્વરૂપની બિન-બેંકિંગ કંપની [ઉપખંડ (૧), (૨), (૩), (૪) અથવા (૫) માં ઉલ્લેખિત નાણાકીય કંપની સિવાયની], એટલે કે એવી કંપની કે જે કોઈપણ યોજના અથવા વ્યવસ્થા હેઠળ, જેને કોઈપણ નામે ઓળખવામાં આવતી હોય, એકમુશ્ત રકમરૂપે અથવા હસ્તાઓમાં, અંશદાન અથવા સભ્યફી તરીકે અથવા યુનિટો અથવા પ્રમાણપત્રો અથવા અન્ય દસ્તાવેજોના વેચાણ દ્વારા અથવા અન્ય કોઈપણ રીતે, કોઈપણ થાપણ સ્વીકારે છે; અથવા]

(ડ) વિવિધ નાણાકીય કંપની, એટલે કે એવી કંપની કે જે પૂર્વવર્તી ઉપખંડોમાં ઉલ્લેખિત વ્યવસાયના બે અથવા તેથી વધુ વર્ગોનો વ્યવસાય માત્ર, અથવા લગભગ માત્ર, ચલાવે છે;]

૮.૨. આકલન વર્ષ દરમિયાન, અસેસી કંપની લીઝ કરાર તરીકે શીર્ષક ધરાવતા વિવિધ વ્યવહારો/કરારોમાં પ્રવેશતી હતી. અસેસી કંપનીના સંગઠન સ્મારકના ખંડ ૩(એ) અનુસાર, કંપનીનો મુખ્ય હેતુ તેની મુખ્ય વ્યવસાય તરીકે નાણાકીય સહાય અને વેપારી હાયર પરચેઝ, લીઝિંગ તથા તમામ પ્રકારના ફાઇનાન્સ લીઝ સંચાલનનો વ્યવસાય કરવો તથા કંપનીને યોગ્ય લાગે તેવા સાધનોની ખરીદી અને વેચાણ કરવો છે..... આકલન અધિકારીએ અસેસીની આવક ત્રણ મથાળા હેઠળ હોવાનું નોંધ્યું, એટલે કે (૧) લીઝ ભાડું (૨) હાયર પરચેઝ પરના નાણાકીય ચાર્જીસ અને (૩) ઋણો પરનું વ્યાજ. નિર્વિવાદ રીતે, છેલ્લાં બે મથાળાં હેઠળની આવક વ્યાજના સ્વરૂપની હતી અને તેથી તે બાબતમાં કોઈ વિવાદ નથી. પરંતુ, વિવાદ “લીઝ ભાડું” તરીકે દર્શાવાયેલ આવક અંગે છે. આકલન અધિકારી તેમજ વિદ્વાન સીઆઈટી(એ) બન્નેએ લીઝ ભાડામાંથી મળતી આવકને વ્યાજ આવક ગણાવી હતી અને તેને વ્યાજ કર અધિનિયમ હેઠળ કરપાત્ર ગણાવી હતી. તેમ છતાં, અપીલમાં વિદ્વાન આઈટીએટી એ તે નિષ્કર્ષને પલટાવ્યો હતો અને ઠરાવ્યું હતું કે વ્યાજ કર અધિનિયમની કલમ ૨(પબી) મુજબ અસેસીને “નાણાકીય કંપની” કહી શકાય નહીં.

૮.૦. એસિયા બ્રાઉન બોવેરી લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના મામલામાં સર્વોચ્ચ અદાલતને સમાન પ્રશ્ન પર વિચાર કરવાનો અવસર મળ્યો હતો. ઉપરોક્ત

નિર્ણયમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે ઓપરેશનલ ભાડાપટ્ટા અને નાણાકીય ભાડાપટ્ટા વચ્ચે ભેદ દર્શાવ્યો હતો અને ઠરાવ્યું હતું કે નાણાકીય ભાડાપટ્ટાના કિસ્સામાં, તમામ વ્યવહારુ હેતુઓ માટે મિલકતનો માલિક ભાડે લેનાર જ હોય છે, ભાડે આપનાર નહીં. વધુમાં, અદાલતે નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે ફાઇનાન્સ ભાડાપટ્ટો ઋણ સમાન છે. “લીઝ ફાઇનાન્સ” / “નાણાકીય ભાડાપટ્ટા” ની વ્યાખ્યા પર વિચાર કર્યા બાદ, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિરીક્ષણ કર્યું હતું કે નીચે મુજબની બાબતો નાણાકીય ભાડાપટ્ટાની લક્ષણો છે.

“૧. સંપત્તિ ઉપયોગ-વિશિષ્ટ છે અને તે ખાસ કરીને ભાડે લેનાર માટે પસંદ કરવામાં આવે છે.

સામાન્ય રીતે, ભાડાપટ્ટાધારકને તે પોતે પસંદ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

૨. માલિકી સાથે સંકળાયેલા જોખમો અને લાભો ભાડે લેનારને હસ્તાંતરિત થાય છે. ભાડે આપનાર માત્ર સંપત્તિનો કાનૂની માલિક જ રહે છે. ૩. તેથી, ભાડે લેનાર ઉપર અપ્રચલિત થવાનું જોખમ આવે છે.

૪. પટ્ટાદાતાને પોતાની ભાડાની આવકમાં હિત હોય છે અને સંપત્તિમાં નહીં. તેને વ્યાજ સાથે પોતાની મૂળ રકમ પરત મળવી જ જોઈએ. તેથી, આ પટ્ટો કોઈપણ પક્ષકાર દ્વારા રદ કરી શકાય એવો નથી.

૫. ભાડાપટ્ટાની મુદત સામાન્ય રીતે સંપત્તિના આર્થિક આયુષ્ય સાથે સમકાલીન હોય છે અને તેને પ્રાથમિક તથા દ્વિતીયક અવધિમાં વિભાજિત કરી શકાય છે.

૬. પટ્ટાદાતા આ વ્યવહારમાં માત્ર નાણાંપુરવઠાકર્તા તરીકે જ પ્રવેશે છે. તે ભરામત, જાળવણી અથવા સંચાલનના ખર્ચો વહન કરતો નથી.

૭. ભાડે આપનાર સામાન્ય રીતે નાણાકીય સંસ્થા હોય છે અને તે સંપત્તિ સાથે સંબંધિત વિશિષ્ટ સેવા પ્રદાન કરી શકતો નથી.

૮. ભાડે આપવાનો કરાર સામાન્ય રીતે સંપૂર્ણ પરતફેરવાનો હોય છે, અર્થાત્ એક જ ભાડાપટ્ટો સંપત્તિની કિંમત વ્યાજ સહિત પરત ચૂકવી આપે છે. ”

૯.૧. અંતે, પેરા ૧૦ માં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

“૧૦.અમારા મત મુજબ, નાણાકીય લીઝ વ્યવસાયિક વિશ્વમાં પ્રચલિત એક વ્યવહાર છે, જેનો મુખ્ય હેતુ નાણાં પૂરાં પાડનાર દ્વારા ખરીદી માટે નાણાંકીય સગવડ ઉપલબ્ધ કરાવવાનો છે. સંપત્તિ અથવા ઉપકરણો અથવા ચંત્રસામગ્રીની ખરીદી ઋણગ્રાહક દ્વારા કરવામાં આવે છે. તમામ વ્યવહાર હેતુઓ માટે, ઋણગ્રાહક સંપત્તિનો માલિક બની જાય છે, કારણ કે ખરીદવાની સંપત્તિની પસંદગી ઋણગ્રાહક જ કરે છે, તે જ તેની ડિલિવરી લે છે, સંપત્તિનો ઉપયોગ અને કબજો ભોગવે છે, ઘસારો અને જર્જરિતતા સહન કરે છે, ચંત્રસામગ્રી/ઉપકરણોનું જતન કરે છે અને તેનું સંચાલન કરે છે, વળતર આપવાની જવાબદારી સ્વીકારે છે અને કોઈ નુકસાન અથવા હાનિ થાય તો તેનું જોખમ સહન કરવા સંમત થાય છે. સંપત્તિનો વીમો પણ તે જ ઉતરાવે છે. કર તથા અન્ય ખર્ચ અને વળતરનું ચુકવણું કરવાની જવાબદારી પણ તેની જ રહે છે. ઉપરોક્ત કોઈપણ ખર્ચ તે લીઝદાતાથી વસૂલ કરી શકતો નથી. લીઝનો સમયગાળો સંપત્તિ જેટલો સમય ઉપયોગી રહી શકે તેની સંપૂર્ણ અવધિ સુધી વિસ્તરે છે અને તે એક મુદતમાં અથવા નવીકરણની જોગવાઈ સાથે બે મુદતમાં વહેંચાયેલો હોઈ શકે છે. બંને સ્થિતિમાં, લીઝ રદ ન કરી શકાય તેવી હોય છે.

૭. ઉપરોક્ત અવલોકનોના પરિચયથી સ્પષ્ટપણે જણાઈ આવે છે કે નાણાકીય ભાડાપટ્ટાના કિસ્સામાં મિલકતનો માલિક ભાડાપટ્ટાધારક બને છે. આ ચુકાદાને ધ્યાનમાં રાખતાં, નાણાકીય ભાડાપટ્ટાના કિસ્સામાં આ વ્યવહાર ઋણ-વ્યવહાર સમાન છે, જેમાં ભાડાપટ્ટાદાતા માત્ર સંપત્તિ માટે નાણાંકીય સહાય પૂરી પાડે છે અને ભાડાપટ્ટા ભાડાંના સ્વરૂપે વ્યાજ કમાય છે. ”

૧૦. તેથી, વ્યવહારનો વાસ્તવિક પ્રભાવ આસપાસની પરિસ્થિતિઓના પ્રકાશમાં કરારની શરતોનો વિચાર કરીને નિર્ધારિત કરી શકાય છે. દરેક મામલામાં, જ્યાં સુધી કાનૂન દ્વારા પ્રતિબંધિત ન હોય, ત્યાં સુધી અદાલતને દસ્તાવેજોની બહાર જઈને વ્યવહારનું સ્વરૂપ નિર્ધારિત કરવાની સત્તા હોય છે, ભલે દસ્તાવેજોનું સ્વરૂપ કેવું પણ હોય. માલનો માલિક, જે સંપૂર્ણપણે હસ્તાંતરણ કર્યાનું દર્શાવે છે અથવા માલ હસ્તાંતરિત કર્યો હોવાનું સ્વીકારે છે અને ત્યારબાદ હાયર-પરચેઝ કરાર હેઠળ તે માલ ભાડે આપ્યાનું દર્શાવે છે, તેને આ સાબિત કરવામાં અવરોધ લાગતો નથી કે વાસ્તવિક સોદો તો માલની જામીનગીરી સામે આપેલો કર્જ હતો. જો માલનું ખરેખર સદ્ભાવપૂર્વક અને પૂર્ણ થયેલું વેચાણ હોય, જે દસ્તાવેજોથી સાબિત થતું હોય, અને જે પછીના તથા અલગ સ્વરૂપના વેચનારને કરાયેલ ભાડે આપવાના વ્યવહારથી પૂર્વવર્તી અને સ્વતંત્ર હોય, તો તે વ્યવહારને કર્જનો વ્યવહાર માનવામાં આવી શકે નહીં, ભલે તે કરવામાં આવવાનો હેતુ નાણાં ઊભા કરવાનો જ કેમ ન હોય. જો વાસ્તવિક વ્યવહાર એવો હોય કે તે માલ જમ કરવાની હક્કદારીની જામીનગીરી સાથેનું નાણાંનું કર્જ હોય, તો વ્યવહારને આવરી લેતા દસ્તાવેજો હેઠળ બહારથી તો માલિકી હસ્તાંતરિત થતી દેખાય છે, પરંતુ તે ભાડે આપવાના કરારની શરતોને આધીન રહે છે, અને તે શરતો ખરીદદારના હક્કનો ભાગ બને છે તથા જમ કરવાની અનુમતિ આપે છે. જ્યારે માલ ખરીદવાની ઈચ્છા ધરાવતો અને હાથવગા પૂરતા નાણાં ન ધરાવતો વ્યક્તિ તૃતીય વ્યક્તિ પાસેથી જરૂરી રકમ ઉછીની લે છે અને તે વેચનારને ચૂકવી દે છે, ત્યારે ગ્રાહક અને ધિરાણકર્તા વચ્ચેનો વ્યવહાર નિઃસંદેહ કર્જનો વ્યવહાર ગણાશે. જો ધિરાણકર્તા પોતે જ માલનો માલિક હોય અને માલિક માલની ડિલિવરી સામે કિંમત અથવા બાકી રહેલી બેલેન્સ રકમ ચૂકવવાની ખરીદદારની વચનબદ્ધતા સ્વીકારે, તો પણ વ્યવહારનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ બદલાતું નથી. પરંતુ હાયર-પરચેઝ કરાર વધુ જટિલ પ્રકારનો વ્યવહાર છે. હાયર-પરચેઝ કરાર હેઠળનો માલિક, કરારમાં નિર્ધારિત શરતો અને નિયમો અનુસાર માલ ભાડે આપવાનો વ્યવહાર કરે છે, અને ગ્રાહક દ્વારા ભાડાની બધી હપ્તાઓની ચૂકવણી કર્યા પછી જ ખરીદી કરવાનો વિકલ્પ ઉદ્ભવે છે, તે પહેલાં નહીં. આવા હાયર-પરચેઝ કરારમાં માલ ખરીદવાનો કોઈ કરાર હોતો નથી; ભાડેથી લેનાર ઉપર માલ ખરીદવાની કોઈ કાનૂની ફરજ ન હોવાને કારણે, તેને માલ પરત કરવાનો અથવા નિર્ધારિત ભાડું તથા વિકલ્પ વાપરવા માટેની કિંમત સંપૂર્ણ ચૂકવીને તેનો માલિક બનવાનો

વિકલ્પ હોય છે. હાયર-પરચેઝ કરારોના આ વર્ગને તેવા વ્યવહારોમાંથી અલગ પાડવા જરૂરી છે જેમાં ગ્રાહક માલનો માલિક હોય અને પોતાની ખરીદી માટે નાણાંકીય સગવડ મેળવવાના હેતુથી તે નાણાં પુરા પાડનાર સાથે હાયર-પરચેઝ કરારના સ્વરૂપમાં ગોઠવણ કરે છે, પરંતુ તત્વતઃ તે કર્જના વ્યવહારનો પુરાવો આપે છે, અને તે ભાડે આપવાના કરારને આધીન હોય છે જેના હેઠળ ધિરાણકર્તાને માલ જમ કરવાની અનુમતિ આપવામાં આવે છે.

૧૧. કલમ ૨(પબી)(૧) મુજબ પણ, “વિત્તીય કંપની”નો અર્થ હાયર પરચેઝ ફાઇનાન્સ કંપની એવો થાય છે, જે પોતાની મુખ્ય વ્યવસાય તરીકે હાયર પરચેઝ વ્યવહારો અથવા આવા વ્યવહારોના વિત્તપોષણનો વ્યવસાય ચલાવે છે અને તે સ્થિતિમાં ઇન્ટરેસ્ટ ટેક્સ અધિનિયમની કલમ ૨(પએ)(૫) મુજબ તેને “ઋણ સંસ્થા” કહી શકાય અને તે ઇન્ટરેસ્ટ ટેક્સ અધિનિયમની જોગવાઈઓને આધીન બને છે. તેથી, કંપની વિવિધ ઉપકલમોમાં નિર્દિષ્ટ તે સ્વભાવનો વ્યવસાય “પોતાના મુખ્ય વ્યવસાય તરીકે” ચલાવે છે તે સ્થાપિત કરવું આવશ્યક છે. તેથી, જો આકારણીધારકનો કોઈ બીજો એવો વ્યવસાય હોય જે તેનો મુખ્ય વ્યવસાય હોય, તો ઇન્ટરેસ્ટ ટેક્સ અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે નહીં. આકારણીધારક વિત્તીય કંપની છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટે જે બાબત વિચારવા જેવી છે તે એ છે કે શું તે પોતાની મુખ્ય વ્યવસાય તરીકે ઉપકલમ (૧) થી (૫) પૈકી કોઈ એક હેઠળ આવતો વ્યવસાય ચલાવતો હતો, અથવા ઉપકલમ (વીએ)માં સમજાવવામાં આવેલ વ્યવસાય ચલાવતો હતો, અથવા અધિનિયમની કલમ ૨(પબી)ની ઉપકલમ (વીએ) મુજબ જરૂરી હોય તે પ્રમાણે વિશિષ્ટરૂપે અથવા લગભગ વિશિષ્ટરૂપે બે કે તેથી વધુ વ્યવસાયો ચલાવતો હતો. વર્તમાન કેસમાં, વિદ્વાન ન્યાયાધિકરણએ આવું ધાર્યું છે કે જો આવકનું વિવિધ મથાળાઓ હેઠળનું વિભાજન તપાસવામાં આવે, તો વિચારાધીન તમામ વર્ષોમાં લીઝ ભાડાની આવક કુલ પ્રાપ્તિઓના ૫૦ ટકા કરતાં વધુ હતી અને લીઝિંગ એવી પ્રવૃત્તિ નથી કે જે અધિનિયમની કલમ ૨(પબી)ની ઉપકલમ (૧) થી (૫) પૈકી કોઈ હેઠળ આવે; તેથી એવું કહી શકાય નહીં કે કંપની અધિનિયમની કલમ ૨(પબી)ની ઉપકલમ (૧) થી (૫)માં ઉલ્લેખિત બે કે તેથી વધુ પ્રકારના વ્યવસાયો વિશિષ્ટરૂપે અથવા લગભગ વિશિષ્ટરૂપે ચલાવતી હતી

અને તેથી કંપની કલમ ૨(પબી)માં વ્યાખ્યાયિત મુજબ વિત્તીય કંપની નથી અને પરિણામે, તે અધિનિયમની કલમ ૨(પએ)માં કલ્પાયેલ મુજબ ઋણ સંસ્થા પણ નથી. તેમ છતાં, વિચારવાની જરૂરી બાબત એ છે કે આકારણીધારક વિત્તીય કંપની છે કે નહીં તે હકારાત્મક કસોટી લાગુ કરીને નિર્ધારિત કરવું, એટલે કે શું તે પોતાની મુખ્ય વ્યવસાય તરીકે કલમ (૧) થી (૫) પૈકી કોઈ એક હેઠળ આવતો વ્યવસાય ચલાવે છે, અથવા કલમ (વીએ)માં સમજાવવામાં આવેલ વ્યવસાય ચલાવે છે, અથવા અધિનિયમની કલમ ૨(પબી)ની કલમ (૬) મુજબ જરૂરી હોય તે પ્રમાણે અગાઉની કલમોમાં ઉલ્લેખિત કોઈપણ બે કે તેથી વધુ વ્યવસાયો વિશિષ્ટરૂપે અથવા લગભગ વિશિષ્ટરૂપે ચલાવે છે.

૧૨. “મુખ્ય વ્યવસાય” અંગે વિચારણા કરતી વખતે અનેક પરિબલો ધ્યાનમાં લેવા જરૂરી છે. સંબંધિત વર્ષ દરમિયાન પ્રાપ્ત થયેલી આવકનું વિભાજન માત્ર એકલું માપદંડ બની “મુખ્ય વ્યવસાય” નક્કી કરી શકતું નથી. કોઈ નિર્ધારિત મામલામાં ચોક્કસ વર્ષમાં એક વિશિષ્ટ વ્યવસાયમાંથી મળતી આવક અન્ય વ્યવસાયો / પ્રવૃત્તિઓમાંથી મળતી આવકની સરખામણીએ વધુ હોઈ શકે છે, અને તેવી ઓછી પણ હોઈ શકે છે. “મુખ્ય વ્યવસાય” શું ગણાય તે દરેક મામલાની હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓ પર નિર્ભર રહેશે. એવી સ્થિતિમાં આકારણીપાત્રના ભૂતકાળના ઇતિહાસ, આકારણીપાત્રનો વર્તમાન વ્યવસાય, તેમજ સંબંધિત વર્ષ દરમિયાન પ્રાપ્ત થયેલી આવકનું વિભાજન, આકારણીપાત્ર કંપનીના મુખ્ય વ્યવસાયનું નિર્ધારણ કરવામાં સહાયરૂપ થઈ શકે છે.

૧૩. વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા આક્ષેપિત ચુકાદા અને આદેશનું અવલોકન કરતાં એવું જણાતું નથી કે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલએ “ફાઈનાન્સ લીઝ” અથવા “ઓપરેશનલ લીઝ” વચ્ચેનો ભેદ તથા કલમ ૫(બી) ઉપખંડ (૧) થી (૬) મુજબ (૫(એ) સિવાય) અસેસી કંપનીનો મુખ્ય વ્યવસાય તે તમામ વ્યવસાયોમાં આવે છે કે નહીં, તેનો વિચાર કર્યો છે. ટ્રિબ્યુનલના ચુકાદામાંથી અમને જે જાણવા મળે છે તે એ છે કે વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલએ અસેસી કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલા વ્યવહારો ઇન્ટરેસ્ટ ટેક્સ અધિનિયમની જોગવાઈઓ આકર્ષે તેવા નાણાકીય વ્યવહારો બને છે કે નહીં તેની તપાસ કરી નહોતી. અસેસી દ્વારા

ચલાવવામાં આવતા વ્યવસાયની પ્રકૃતિ / મુખ્ય વ્યવસાયની પણ વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા તપાસ કરવામાં આવી નહોતી. ઇન્ટરેસ્ટ ટેક્સ અધિનિયમની કલમ ૨(પએ) માં વ્યાખ્યાયિત મુજબ અસેસી કોઈ કેડિટ સંસ્થા હતી કે નહીં અને કેસના ગુણદોષના આધારે લીઝ ભાડાં પર કર લાદવામાં એ.ઓ. યોગ્ય હતો કે નહીં, તે બધા પ્રશ્નો એવા છે કે જેઓ વ્યવહારોની પ્રકૃતિ, કરારમાં દર્શાવેલ જોગવાઈઓ તથા માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત તેમજ આ અદાલત અને અન્ય વડી અદાલતોના વિવિધ નિર્ણયો ના પ્રકાશમાં વિગતવાર વિચારવા જરૂરી છે. ઉપર અહીં નોંધ્યા મુજબ, વિદ્વાન ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ વિચારવાનો મુખ્ય મુદ્દો એવો હતો કે અસેસી કંપની દ્વારા કરવામાં આવેલા વ્યવહારો / કરારોને “ફાઈનાન્સિયલ લીઝ અથવા ઓપરેટિંગ લીઝ” કહી શકાય કે નહીં. વિચારવાનો મુખ્ય પ્રશ્ન એવો છે કે કરારરૂપ વ્યવહારની પ્રકૃતિની તપાસ કરતાં લીઝ ભાડાં તરીકે મળતી આવક ઇન્ટરેસ્ટ ટેક્સ અધિનિયમ હેઠળ કરપાત્ર બની શકે કે નહીં. આ માટે મામલો પાછો એ.ઓ. સમક્ષ પરત મોકલવો પડશે, કારણ કે એ.ઓ. જ તેના સમક્ષ રજૂ કરાયેલ સામગ્રીના આધારે આ નિષ્કર્ષે આવી શકે કે અસેસીએ લીઝી સાથે કરેલા લીઝ કરારો “ફાઈનાન્સિયલ લીઝ અથવા ઓપરેશનલ લીઝ” છે કે બન્ને, અને તેવી સ્થિતિમાં કેટલી રકમ ફાઈનાન્સિયલ લીઝમાંથી આવક તરીકે વહેંચવાની અને કેટલી ઓપરેશનલ લીઝમાંથી આવક તરીકે નિર્ધારિત કરવાની. પુરાવાના આધારે, એ.ઓ. માટે અસેસી કંપનીનો “મુખ્ય વ્યવસાય” પણ વિચારવો આવશ્યક છે જેથી કલમ ૨(પબી) ના ઉપખંડ (૧) થી ઉપખંડ (૬) સુધી, ઉપખંડ (૫) સિવાય, મુજબ અસેસી કંપનીને નાણાકીય કંપની તરીકે આવરી શકાય. કેટલીક નોંધો તથ્ય અંગેની નોંધો છે, જ્યારે અન્યોએ કાયદાનો મહત્વનો પ્રશ્ન ઊભો કર્યો છે. તેથી, અમારો એવો મત છે કે બાબતોને કાયદા મુજબ એ.ઓ. દ્વારા ફરી વિચારવાની જરૂર છે.

૧૪. ઉપરોક્તના પ્રકાશમાં અને ઉપર દર્શાવેલ કારણોસર, આ તમામ અપીલો મંજૂર કરવામાં આવે છે. માનનીય ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલ વિવાદિત સામૂહિક ચુકાદો અને આદેશ હેતુપૂર્વક રદ કરવામાં આવે છે અને મામલાઓને ફરીથી વિચારણા કરવા માટે એ.ઓ.ની ફાઈલમાં પરત મોકલવામાં આવે છે, જેથી તે આ બાબતનો નવેસરથી વિચાર કરે કે અસેસી કંપની દ્વારા અમલમાં મૂકાયેલ

વ્યવહાર/લીઝ કરાર ફાઇનાન્સ લીઝ છે કે ઓપરેટિંગ લીઝ, અને આસેસી કંપનીનો “મુખ્ય વ્યવસાય” પણ એવો વિચાર કરે કે જેથી વ્યાજ કર અધિનિયમ, ૧૯૭૪ ની કલમ ૨(પબી) ની ઉપકલમ (૧) થી ઉપકલમ (૬) સુધીની, ઉપકલમ (વીએ)ને બાદ કરતાં, વ્યાખ્યા અનુસાર આસેસી કંપનીને નાણાકીય કંપનીની વ્યાખ્યામાં લાવી શકાય, અને તે મુજબ આ બાબતનો પણ વિચાર કરે કે વ્યાજ કર અધિનિયમ, ૧૯૭૪ ની કલમ ૨(પબી) અનુસાર આસેસી કંપનીને “નાણાકીય કંપની” કહી શકાય કે નહીં અને “લીઝ ભાડા”ના ઘટક પર વ્યાજ કર અધિનિયમ હેઠળ કર ચૂકવવાની આસેસી કંપનીની જવાબદારી થાય છે કે નહીં? સંબંધિત પક્ષકારોને ઉપલબ્ધ હોઈ શકે તેવી તમામ દલીલો ખુદ્દી રાખવામાં આવે છે, જેથી એ.ઓ. કાયદા અનુસાર અને ગુણદોષના આધારે, ખાસ કરીને એશિયા બ્રાઉન બોવેરી લિમિટેડ (ઉપરોક્ત)ના મામલામાં માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા કરાયેલ અવલોકનો તેમજ સમયાંતરે સી.બી.ડી.ટી. દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ સંબંધિત પરિપત્રોને ધ્યાનમાં લઈ, તેનો વિચાર કરે. ઉપરોક્ત પ્રક્રિયા હાલના આદેશની પ્રાપ્તિની તારીખથી છ મહિનાની અવધિમાં, આસેસીને સંપૂર્ણતમ અવસર આપ્યા બાદ, એ.ઓ. દ્વારા પૂર્ણ કરવામાં આવશે. વર્તમાન કર અપીલમાં ઉઠાવવામાં આવેલા પ્રશ્નોના જવાબ તે અનુસાર આપવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત હદ સુધી આ તમામ અપીલો અંશતઃ મંજૂર કરવામાં આવે છે. ખર્ચ નહીં. હસ્તાક્ષર/

(એમ.આર.શાહ, _____ન્યાયાધીશ)

હસ્તાક્ષર/

(એસ.એચ.વોરા, _____ન્યાયાધીશ)

કૌશિક

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

~~અસ્વીકરણઃ રથાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.~~

વિષય:-વ્યાજ કર અધિનિયમ, ૧૯૭૪ હેઠળ કલમ ૨(પબી) મુજબ લીઝિંગ કંપનીની
'નાણાકીય કંપની' તરીકેની જવાબદારી અને લીઝ ભાડાની આવક પર વ્યાજ કરની
આકારણી અંગે નવેસરથી નિર્ણય કરવા બાબત.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.